

Lautréamont árnyai

Bevezető gondolatok Szász Sándor kiállításához

Szász Sándor a hazai és nemzetközi kortárs szcénában méltán elismert, kitüntetetten értékelt művészetének legfrissebb, izgalmas, „szürnaturalista” fordulatokban gazdag képegyüttesét mutatja be a Brüsszeli Magyar Intézetben.

Szász Sándor festőművészeti karakterének vázlatos – változatos alakrajzát tekintve nem megkerülhető az *européer* jelző. Pontosan abban az értelemben, ami a modern magyar képzőművészet, és *összművészetek* közös adottsága: vándorlás egy hosszú alkotói úton. S ha *önazonos* vagy (mint pl. Moholy Nagy, Kassák, később Vajda Lajos, Bálint Endre) – és, ezen a ponton, már Szász Sándor most bemutatott műveinek specifikumára utalhatunk, akkor az történik, hogy a művész ellép nagyléptékű olaj-vászon látomásai mellől abba az abszurditásba, mely most a montázsok valósága.

A fiatal festőművész a montáznak „dedikált” friss képsorozata az alkotói és filozófiai metódus édes-bús-komor, olykor játékos újragondolása, ám elsősorban saját festészeti világába integrálásának különös lehetősége: így tárja először a brüsszeli közönség elé – nem véletlenül, karöltve Comte de Lautréamont-al.

A művész legújabb képciklusa méltán okoz meglepetést azoknak, akik ismerik gazdag festői oeuvre-jét és azoknak is, akik most találkoznak több tucat „ikonosztáz-szerűen” elrendezett kisebb, és három triptichon nagyméretű művével. A meglepetés ezúttal, stílusosságán túl, jelentőséggel bíró értelmező jelző, ugyanis a képzőművész festészetének szellemi és formai átváltozását szemlélhetjük: szemlélhetjük és azonosulhatunk azzal a montázsélménnyel, melynek lényege a éppen a meglepetés.

A korábbi egész falakat betöltő, nehézsúlyú vásznain a művész látomásos realizmusát, a gépi antropológiát és az amortizálódott környezetében tetten érhető emberi lényeket láthattuk, olyanokként, mint akik az elpusztult élőlények és a megölt fák helyére álltak. A „térbezárt képek” kolorizmusa, legyen szó

szürkezónától a hideg és meleg színek felderengő tónusairól, a kiművelt festőiség esztétikájával ajándékozzák meg a nézőt.

Kiművelt festőiség – különös anomália lehet elsőre, de most bemutatott montázsai prezentálása sem más. Természetesen a modern képzőművészetben ott találhatjuk az eredőt, konkrétan a szürrealizmust és összes következményét napjainkig, de főként a huszonéves álgrófot, aki hatással bírt Picassótól Max Ernsttől Magritte-ig, sőt Ady Endréig, utóbbi zseniális-bolondként, előbbieket a védőszenként emlegették.

A művész látványvilágát egy már megteremtett, ready made látványvilágból meríti, per pillanat, egyik kezében olló a másikban ragasztó. A legdemokratikusabb eszközök azonban eltűnnének abban a vizuális tengerben, amelyben élünk. A montázs műfaját nehéz szétválasztani a kollázsétól talán ezért megbocsátható zavarunk, hogy ennyi hangsúlyt kap egy kifejező eszköz, mely lássuk, be kevésbé tartozik a befogadóra, ám pszeudo-grófnak mellett óhatatlan a másik zseniális influenszert kell idecitolnunk, Duchampról van szó, és egy sommás közléséről: a műalkotást a befogadó fejezi be.

Szász Sándor montázsainak valósága abszurditásuk. Némi képzavarral (!?) megmerítkezik a common sense-tengerében – gondolom, hogy átvállalja tőlünk a mélytengeri adrenalint – és konvencionális világtudatunknak ellentmondó asszociációkkal, megkockáztatom drámai erejű kompozíciókkal állít elénk. Azaz a rendezetlenségnek egy fajta egyensúlyát teremti meg – őszintén, ez korunk ideális lelki tápláléka.

A művész képciklusában tehát egy műfaj világlátást jelenít meg. Azt, ami az övé a Kárpátok hegyeitől Los Angelesig és Budapest lerombolt gyárnegyedéig, térben és időben.

Képein őszintén tetten érhető mindez, érzéki-intellektuális feladványként, mivel a művész szinte fest a kivágott elemekkel, szofisztikátlan, képi toposzok megidézésével: artisztikus motívumok, kommerszebb figurális alakok... és a másik összetevő amikor a fotókivágások formáját a művész adja meg, a

felhasznált anyagokat kizárólag az anyagszerűség, a felülethatás szempontjából mérlegelte. a táj nem valóságos , részei mégis azok, egészen közeli felvételek az alapanyagok, jól láthatóak az anyagszerkezet részletei, és pont ez által egy különös spirituális érzést keltenek bevezető gyanánt. A léptékváltások – az emberi alak, figurális forma és a környezet elemei pulzálnak – elvezetve abba az időtlenségbe, amelynek garantáltan részesei lehetünk. Szász Sándor lég/gömbjeivel utazókként.

Ps.: *Szép, mint a varrógép és az esernyő találkozása a boncasztalon.*

/Lautréemont, Max Ernst által rendkívül hatásosan kanonizálva/

Hudra Klára

Művészettörténész